

יונתן מקסימון על ערש חוליו כשבועיים לפני מותו

דברי הספר על יונתן מקסימון מקיבוץ יהל ערב סוכות תשמ"ה

מתוך גישתו להסטוריה, דאג להקים לו בית – וביתו הרי זו עליזתו – ולהקים ראשית משפחה – הלא היא מוריה בת השנה.

ואפילו הבטחה (לכאורה אינפנטילית) נותרת נתמלאה בו: מראשית חייו – מראשית ההסטוריה שלו – שאף להיות כבאי. וחקר כבאות, למד כבאות, אסף ספרות כבאית, ואפילו צעצועי-כבאות; והנה היה לאחד הכבאים של הקיבוץ הזה. מי יכול לדמות שבאישי אחד כל ההבטחות תמלאינה – מן הכבאות לעיתונאות; מן החייל לצנחן ולקצין; מן גלות ברוקלין להחייאת הערבה; מן החיים בגפו לאיש ואשה ולאבהות.

ובין השאר לא דיגל על אהבת אחיו השניים ועל כיבוד הוריו. כמה רב האושר הלזה, וכמה רבה

ישנם בני אדם הקונים עולמם במשך דור שלם. זהו מנהגו של עולם. וישנם הקונים עולמם בשנה אחת, ואפילו בשעה אחת.

את עולמו קנה יונתן בננו בחיים קצרים, אבל מלאי-הבטחות – אשר קיומו! יוני התכונן באוני-רסיטה להיות עיתונאי – ומילא בנאמנות שנתיים במלאכה זו. ובאמת היתה מלאכה זו חלק מחלקי השקפת עולמו – שראתה בהסטוריה שלשה מימדים. ומתוך רגישותו להסטוריה של עמנו, עלה ארצה על-מנת להיות חייל, וצנחן, וקצין-המאי"ז ביהל. מתוך גישתו להסטוריה, עסק בחפירות ליד הכתל.

מתוך גישתו לארמת-ההסטוריה, נעשה קיבוצאי (קיבוצניק) וחקלאי (כשבברוקלין, עיר מולדתו, ידוע היה רק "עץ אחד").

אבל רק ההסטוריה של הפרט יונתן נגמרה. לא נגמרה ההסטוריה – לא של משפחתו, ולא של קיבוצו ולא של ארצו ולא של דתו ולא של עמו. ההסטוריה נמשכת, יוני, ואתה חלק ממנה.

סעדיה מקסימון

הדברים האלה הושמעו באקראי, בעל־פה, באזני יונתן הגוסס, אור ליום י"ג תשרי; ושוחזרו למחרת על קברו הטרי.

האכזבה כשנקטפת נשמה כזו באיבה. איש ההיסטוריה היה עוד מילדות, ומושג זה של הסטוריה (במלים מועטות!) – אצל יונתן עלו מלים ביוקר!) בשלשה מימדים, ליְוָהוּ כל ימיו – למן גערותו באחיו הגדול, שהרכיב ליוני בן־החמש תחפשת של יהודה המכבי ושאל בדרך אגב, איפה המסטיק שלו: "חמור", הפטיר יוני, "לא לעסו מסטיק בימים ההם" ...ועד יומו האחרון, תמול־שלושום, ומשפטו האחרון שנאנח: "נגמרה ההסטוריה".

"משמרת עמך שמור"

סבי קרבן לרוח האנטי־ציונית שרחפה אז בקרב הרפורמים, עניין שבהחלט הוביל למותו בטרם עת. אבל לא זהו העניין, אם כי מוצא אני לא מעט אירוניה הסטורית שאני, נכדו, נמנה בין מייסדי ראשון הקיבוצים הרפורמיים בארץ. בעת מותו, היה סבי לקראת סיום עריכת מדרוך והסבר למדרש ואגדה שבעולמם הוא שקע, ומהם הוא שאב את ההשראה לחיי הצדק, מוסר ורוחניות, שעמדו לימינו כאמות מידה לאורך ימיו. כבן 17 היה אבי במות אביו, ובמשך כמעט יובל השנים שעברו מאז, לא התפנה לסיים את עבודת אביו. לכשהחליט סוף־סוף לגשת למשימה, חלה, כידוע לך, ורק עתה הבריא ומוכן הוא לסיים את העבודה שנפסקה ב־1933. בין אבי לבין אביו היה יחס מיוחד, ויתכן שאבי הוא הבן־אדם היחידי שיכול להבין לסופו של עניין, מה הסתתר בין השיטין של כתיבי אביו, לערוך אותם ולהוציא אותם לאור לפי הרוח בה נכתבו הדברים. עם זאת, העבודה רבה והוא יודקק לעזרתו. במשך חיי, נפלו בחלקי מספר זכויות: לעלות ארצה, להיות בין מייסדי קיבוץ

לניסים, שלום רב!

את נושא איגרת זו ידעתי שאצטרך במוקדם או במאוחר להעלות מסתרי לבבי לאור יום על פני השטח. שמה תיבהל ותחשוב שזוהי שירת הברבור שלי לגבי יהל. הרשה לי להרגיעך. יהל עוד עומד על ראש מעייני והעניין שעומד אני להעלות אמנם יגרום לניתוקי הזמני מהמשק, אבל לא לניתוק סופי ומוחלט.

נהפוך־הוא. אם תרשה לי מידת־מה של יומרנות, הייתי אומר שהמשימה שעומד אני להיות שותף בה, תקרב אותי לרוחו של עמנו, לרוחם של חכמינו, שמהווה עבורי יסוד לזכות קיומנו כעם נבחר. ולעצם העניין:

בשנת 1933 נפטר הסופר, המסאי, המורה והמחנך שלום־דובר מקסימון, בשנת נ"ב לחייו. בעת מותו, כיהן סבי כדיקן מדרשת הרבנים בסינסינטי, הלא היא H.U.C. הוא הגיע למעמד זה לאחר שנים רבות של נדודים ולבטים. והתמודדות מרות למען חינוך יהודי. מחלוצי הציונות והתחיית העברים היה סבי, ואהבה זו לעם וללשונו, תשאיר ירושה לבנים ולבני בנים. ללא ספק, נפל

כידוע לך, אני בין אלה שאינו רואה במושג שנת החופש, לפי המתכונת בה היא מנוסחת כיום, כדרך להתרחק מהקיבוץ ולשמור עמו קשר. לכן קשה בשבילי לבוא בבקשה לחופשה, למרות שסיבותי הן שונות מרוב הבקשות שהוגשו עד עכשיו. בקשתי אינה כרוכה ב"מציאת דרכי", אלא למשימה חינוכית שאינה קשורה למסגרת הקיבוץ.

דרך מוצא אין לי, ולכן משתף אני אותך בלבטי. לעזוב את הקיבוץ, פשוט לא בא בחשבון לגבי. לעומת זאת, הזמן לוחץ ואינני יכול להרשות לעצמי דחיה. המשימה העומדת לפני חשובה לי גם כיהודי וגם כבן למשפחתי. קירבתי לקבוצה דורשת ממני את ההסבר הארוך הזה לחברי.

לסיום, אזכיר את בקשתו של אבי, שהקדיש לי בספרו "ספר החנוכה":
"והיה דבר המכבי אל יונתן לאמר:
משמרת עמך שמור".

רואה אני במשימה העומדת לפני כהמשך דרך חיי, בה קורמת הקדשה זו עור וגידים.

בברכת חברים,
יונתן

יהל ולשרת בצבא של מדינת היהודים הריבונית. רואה אני במשימה זו, המשך לשלשלת הזכויות האלה, ואולי אף חובה לכן לעם ישראל וכנכדו של סבא, שאזכה להכיר רק דרך כתביו המגשרים דור לדור. לעריכתה והוצאתה לאור של עבודת חייו של סבי, משאיר אבי פרק זמן של שנה. החלטתי להירתם למשימה הזאת שאינה בריחה מעבודתי הנוכחית או מיהל. למרות כל התסכולים, ההתשה הפיזית והרוחנית שאני חש מידי פעם מעבודתי עם הגרעינים, החלטתי להיות דבק במטרת הביאם של גרעינים אלו להגשמה על אף רגעי היאוש והפיתויים הרבים לחזור למשק בעוד מועד. ביהל רואה אני את ביתי בארץ, ואליה רוצה אני לחזור כחבר לאחר גמר עבודתי.

כפי שאמרתי בפתיחת דברי, ידעתי זה מזמן שארצה בשלב כלשהו להתפנות לעבודה הזו. הכל היה כרוך ביכולתו של אבי לעמוד במאמץ הדרוש. רק השבוע הודיעני על כוונתו להתחיל במועד הקרוב את המשימה.

בקשר לעבודתי בתל"ס-נוער, הייתי רוצה לסיימה בינואר בסוף המחזור הנוכחי, חודשיים לפני גמר שנת הפעילות שהתחלתי בפסח אשתקד.
לגבי יהל, הבעיה יותר מורכבת, לדידי.